

14. Trockij L. D. Iz Manifesta I kongressa Kommunisticheskogo Internacionala k proletarijam vsego mira // Komintern i ideja mirovoj revoljucii: sb. dokumentov. – Moskva, 1998. – S.105–113.

15. Ukraina i Rosiia v istorychnii retrospektyvi: Narysy v 3–kh tomakh / Vidp. red. V. A. Smolii: T.I. Verstiuk V. F., Horobets V. M., Tolochko O. P. Ukrainski proekty v Rosiiskii imperii / Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy. – K.: Nauk. dumka, 2004. – 504 s.

16. Cimmerval'dskaja i Kintal'skaja konferencii. Oficial'nye dokumenty. – Leningrad–Moskva, «Kniga». 1924. – 61 s.

Malets O. O., Ph.D., Associate Professor The Department of Social Disciplines and Physical Culture, Mukachevo State University (Ukraine, Mukacheve), malets.oleksandr66@gmail.com

The foreign policy activity of the USLDP in the 20's of the XX century

In this general paper the activities of the representatives of the Ukrainian Social–Democratic Labor Party on the international scene in the 1920's are considered. The peculiarities of the formation of the USLDP political program and the combination of national and social elements in it are explored. Subject matter related to the study of the place that occupied the national–state issue in the international activities of the USLDP. The interaction of the party with the international left–wing movements and associations, which took place after the end of the First World War, was analyzed. It is concluded that in the foreign policy arena, most USLDP members rejected the Soviet version of socialism, but instead proceeded from the principles of democratic socialism, which was inherent in the European socialist movement.

Keywords: socialist movement, II International, ideology, social democracy.

* * *

УДК 94(477)«18/19»

Сіницький А. Ц.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
суспільних наук, Житомирський національний
агроєкологічний університет (Україна, Житомир),
sinickiy18@gmail.com

Українська політична еліта та національна ідея (початок ХХ століття)

Охарактеризовано основні підходи до трактування поняття «еліта». Виявлено, що становлення української політичної еліти на сьогодні одна з найактуальніших проблем, так, як ідеологічні перетворення суспільства в Україні має генерувати верства, що поєднувала б у собі національні ідеї, духовність, інтелект, патріотизм та змогла бути взірцем для наступних поколінь. З'ясовано, що еліта завжди виступала активним учасником суспільних процесів, тому її формування, становлення та діяльність є актуальним об'єктом дослідження багатьох науковців із різних напрямків. Проаналізувавши термін «еліта» виявлено, що можна виокремити два концептуальні підходи до визначення даного поняття: ціннісний (ті, що здатні керувати) та функціональний (ті, кого обрали). У ході дослідження зроблено висновок, що на початку ХХ ст. Українська Народна Республіка зазнала поразки саме через те, що національна еліта – політична, економічна, військова, духовна – була занадто слабка і не зуміла опанувати суспільство соціально. Надалі в Україні протягом кількох декад більшовицького тоталітарного режиму, коли система влади перетворилася на ірраціональну, по суті, знеособлену, денациональну механізму, іде тотальне винищення українських, національно свідомих провідників: політиків, військових, адміністраторів, творчої інтелігенції, лікарів, учительства.

Ключові слова: еліта, політична еліта, національна ідея, ХХ століття, політологія.

Вагомою складовою ефективного розвитку будь-якої країни є наявність дієвої політичної еліти. Становлення української політичної еліти на сьогодні одна з найактуальніших проблем, так, як ідеологічні перетворення суспільства в Україні має генерувати верства, що поєднувала б у собі національні ідеї, духовність, інтелект, патріотизм та змогла бути взірцем для наступних поколінь. Державі потрібна

власне національно налаштована політична еліта, що є професійно відповідальною. Варто зазначити, що історія свідчить про те, що елітотворчі процеси є довготривалими. Для дослідження формування і зародження української політичної еліти і національної ідеї варто проаналізувати діяльність української політичної еліти та національної ідеї початку ХХ ст.

Еліта завжди виступала активним учасником суспільних процесів, тому її формування, становлення та діяльність є актуальним об'єктом дослідження багатьох науковців із різних напрямків – політології, соціології, елітології, мистецтва тощо. Не оминули це питання й увагою історики, котрі досліджують місце еліти у політико–соціальної та культурно–освітній сфері суспільства в певному хронологічному проміжку часу, серед яких: Ю. Авер'янов [1], Ф. Рудич [2], Д. Корбіков [3], М. Козловець [4], Л. Кочубей [5], О. Крюков [6], В. Липинський [7], Ф. Рудич, [8]. В. Ребало [9], С. Телешун [10], О. Траверс [11], В. Фадєєв [12], В. Парето [13] та інші.

Мета статті полягає у з'ясуванні формування та розвитку української політичної еліти та національної ідеї початку 20 століття.

Методи: аналізу та синтезу, порівняння і узагальнення, описовий і аналітичний.

Розвиток демократії в Україні, яка включає розбудову соціальної та правової держави та створення суспільно–громадянських структур, знаходиться у прямій залежності від процесів формування та функціонування політичної еліти. З огляду на те, що головним елементом у політичній системі України є держава, основними чинниками еволюції та зміцнення суспільного добробуту є ті представники політичної еліти, які працюють у владних структурах (тобто, представники правлячої еліти). Отже, для досягнення мети даного дослідження варто звернутися до основних понять категорії «політична еліта».

Дослідник Ю. Авер'янов зауважив, що попередниками сучасних теорій еліт були Платон, Карлейль, Ніцше. Як цілісна система поглядів ці теорії були сформульовані на початку ХХ ст. В. Парето, Г. Москою, Д. Лернером, І. Роту та ін. Кожен з дослідників трактував еліту по–своєму [1, с. 401–403]:

- люди, які є найпрофесійнішими у відповідних сферах їх діяльності (Парето);
- найбільш активні у політичному відношенні люди, які орієнтовані на владу, організована меншість суспільства, правлячий клас, який здійснює всі політичні функції, монополює владу (Моска);
- люди, які мають найвищі у суспільстві престиж, статус, багатство, інтелектуальні або моральні переваги над більшістю людей, найвищі почуття відповідальності (Ортега–і–Гассет);
- люди, які мають формальну владу в організаціях і інститутах, які визначають соціальне життя (Дай);
- «богонатхненні» особистості, які мають харизму (Фройнд, Вебер);
- меншість, яка здійснює найбільш важливі функції у суспільстві, має найбільший вплив (Келер);
- відносно невеликі групи, що складаються з осіб, які займають головні позиції у політичному, економічному, культурному, житті суспільства (відповідно – політична, економічна, культурна еліти);

- найбільш кваліфіковані спеціалісти, менеджери і вищі службовці в системі бюрократичного управління;
- провідні представники будь-яких соціальних груп – професійних, етнічних, локальних.

У свою чергу відомі дослідники вважають, що «альтіметричний критерій є одним із визначальних для емпіричного дослідження еліти. Згідно з цим критерієм до еліти можна віднести тих, хто розподіляє цінності всередині нашого суспільства і впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства, зокрема на політичну, економічну, соціальну та культурну» [7, с. 137].

На думку О. Крюкова, кінець XIX – початок XX ст. характеризується розвитком та значним зростанням ролі та впливу на суспільний процес політичних еліт як своєрідного середовища, що відбирає, виховує і пропонує суспільству своїх представників для політичного керівництва та управління. Відповідно, зростає інтерес науковців – філософів, соціологів, політологів – до дослідження політичної еліти. Виникають різноманітні напрями, школи, виходить друком низка статей та монографічних досліджень, присвячених різним аспектам аналізу еліт [6, с. 11].

Як зауважує Л. Кочубей, протягом XX ст. було опубліковано значну кількість праць, присвячених проблемі формування та функціонування еліт. Вивчення політичних еліт стало одним із провідних напрямів західної політичної науки. При цьому необхідно зазначити, що існує значне розходження у визначенні самого терміну «еліта», наявність різного співвідношення «еліта» – «політичний клас» [5, с. 98–99].

Дослідниця стверджує, що визнання існування правлячих еліт є спільним для переважної більшості політологів XX ст. Однак, при вирішенні питання про те, який тип відносин складається між політичною елітою і рештою суспільства, існують глибокі розбіжності. Можна виокремити дві основні моделі [5, с. 106]:

1. Стверджується існування особливих, відокремлених еліт, що мають абсолютний вплив на решту суспільства (олігархічна, елітаристська моделі). Родоначальниками першої були представники макіавелівської школи та ідеологи технократичної теорії еліт.

2. Існування множини еліт, що тісно взаємопов'язані та водночас конкурують одна з одною (поліархічна, демократична моделі).

На думку українського вченого В. Липинського еліта – це національна аристократія. У ході дослідження, автор вказував, що у тому випадку, коли національна аристократія бажає організувати пасивний народ, їй слід мати в очах цього народу хоча б моральний авторитет. «Кожночасно національна аристократія, – писав В. Липинський, – мусить мати, крім матеріальної сили, ще й моральний авторитет в очах своєї нації. Без цих двох основних прикмет: матеріальної сили і морального авторитету – немає і не може бути національної аристократії. А без національної аристократії – без сильних і авторитетних провідників та організаторів нації в її тяжкій боротьбі за існування – немає і не може бути нації» [7, с. 137].

Проаналізувавши термін «еліта» слід зауважити, що можна виокремити два концептуальні підходи до визначення даного поняття: ціннісний (ті, що здатні керувати) та функціональний (ті, кого обрали).

1. Сутність ціннісного підходу полягає в тому, що існування еліти пояснюється тим, що одні люди є більш

інтелектуально та морально розвинені, ніж інші. У даній ідеї є багато прихильників на Заході, оскільки вона передбачає природне виокремлення найбільш здібних до керування осіб, які якнайкраще здійснюватимуть управлінську діяльність.

2. Сутність структурно-функціонального підходу полягає в тому, що еліта тлумачиться з огляду на важливі функції управління, які й є критеріями до обрання людей, які будуть їх виконувати. Таким чином, рамки у структурно-функціональному підході є дещо ширшими, ніж у інших підходах.

Однак, на думку Л. Кочубей суть елітизму полягає у визнанні того, що суспільством завжди правила обрана меншість, наділена особливими соціальними, психологічними й політичними якостями. На думку автора найпоширенішими підходами до пояснення феномену політичних еліт у політології є також функціональний (альтіметричний) та ціннісний (меритократичний)» [5, с. 99].

Еліта відіграє визначальну роль для будь-якого суспільства, тому що вона виконує певні, тільки їй притаманні функції. Серед загальних функцій світових національних еліт науковці виділяють такі [9, с. 6–18]:

- передача накопиченого нацією та людством досвіду та інформації;
- творець і носій знань;
- творення розумної опозиції щодо різного роду сумнівних соціальних перетворень, ідей сталого розвитку інноваційних та адаптаційних процесів;
- активне просування вітчизняного досвіду і знань у світовий інформаційний простір;
- лідерство у формуванні державної політики та культури тощо.

В Україні демократична система управління державою та інститути громадянського суспільства створювалася в умовах напівцивілізованого періоду історії. Це зумовлюється тим, що характер української еліти, як зазначають більшість дослідників, був кланово-корпоративний, незважаючи на те, що це не притаманне для нашої держави явище.

Як зазначає М. А. Козловець, на початку XX ст. Українська Народна Республіка зазнала поразки саме через те, що національна еліта – політична, економічна, військова, духовна ідея – була занадто слабка і не зуміла опанувати суспільство соціально. Росія гнобила Україну не лише економічно, а й духовно. Вона зманювала, нищила національну еліту, добре усвідомлюючи, що без духовного осердя народ перетворюється у натовп, бездуховну юрбу [4, с. 20–21].

Саме безвольність і розгубленість тодішньої верстви, яка в екстремальних умовах не зуміла здійснити належний вплив на широкі народні маси, призвели до того, що останні виявилися дезорієнтованими, незмобілізованими, не здатними організовано виступити на захист свободи і незалежності. Більше того, в умовах загострення багатьох соціальних проблем, гальмування реформ, передусім земельної, політичної нестабільності зовнішнім силам не так важко було збурити проти української державності соціальні низи та люмпенізовані прошарки суспільства. Загалом, визвольні змагання 1917–1921 рр. ще раз підтвердили, що без соціальної бази у вигляді провідного соціального прошарку національна держава неможлива [4, с. 21].

Надалі в Україні протягом кількох декад більшовицького тоталітарного режиму, коли система влади перетворилася на ірраціональну, по суті, знеособлену, денациональну мегамашину, йде тотальне винищення національної ідеї, українських, національно свідомих провідників: політиків, військових, адміністраторів, творчої інтелігенції, лікарів, учительства. А до подій, пов'язаних з голодомором 1932–1933 рр. як способом політичного винищення українства як нації, надто тісно підступають масові політичні репресії, ліквідація священників, кращих представників національної еліти. На тлі тотального відчуження від власності й влади під гаслами «знищення класів» (насамперед куркульства), «побудови безкласового суспільства» були репресовані ті верстви українського суспільства – заможні селяни, кооператори, підприємці, комерсанти, торговці та ін., які становили виробничий цвіт нації й у перспективі могли стати соціальною базою національного відродження, а сам український народ поступово перетворювався на етнографічну масу, частину «нової історичної спільності – радянського народу» [4, с. 21].

Останні десятиліття ХХ ст. і початок ХХІ ст. відзначилися подальшими змінами соціального порядку, спонукаючи дослідників до вдосконалення теоретико-аналітичного інструментарію, що виявилось у концептуалізації та розробці нових дослідницьких підходів. Окрім вже загальноновизнаних, хоча і дещо дискусійних теорій інформаційного, постіндустріального суспільства та постмодерної доби, дослідники пропонували тематизувати поточні соціокультурні зміни як процеси становлення «суспільства ризику», пізньомодерного суспільства чи глобалізації [12, с. 126].

Еліта ж сучасного етапу повинна відповідати засадам свого призначення, до яких можна віднести відповідальність своєму призначенню у сфері національного державотворення та пошук шляхів його реалізації. Еліта виконує надзвичайну роль, яка полягає у вирішенні протиріч між стихійними та хаотичними трансформаціями на попередньому етапі розвитку українського суспільства та необхідністю його модернізації на сучасному етапі.

Висновок з дослідження. Практично весь період історії, а особливо ХХ століття, характеризується нищівними діями проти національної еліти нашої держави. З огляду на це, слід зауважити, що Україна століттями існувала під впливом інших керівників, її територіям нав'язувалися чужі принципи, спосіб життя, культура та традиції. Відтак, не випадково, що період історії ХХ століття характеризується розрізненими цілями та поглядами, яким відповідали різні рівні національної свідомості, відсутність національної ідентичності, сформованої в обставинах регіональної, ідеологічної, конфесійної та мовної лінії поділу. Така спадщина нанесла нищівний удар нації та державотворенню, призвела до різноманітних конфліктів та напруженості на соціальному підґрунті й досі відгуки історії перешкоджають консолідації суспільства в Україні.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку є аналіз та обґрунтування шляхів усунення наслідків історичних подій ХХ століття у сучасному українському суспільстві. Пошук методів виховання любові та поваги до власної національності в українців та формування почуття національної гідності у них.

Список використаних джерел

1. Аверьянов Ю. И. Политология: энциклопед. слов. / Ю. И. Аверьянов. – М.: Изд-во Моск. коммерч. ун-та, 1993. – 431 с.
2. Громадянське суспільство в сучасній Україні: становлення і тенденції розвитку: за заг. ред. Ф. М. Рудича. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – 412 с.
3. Корбіков Д. С. Політичний клас або політична еліта України: питання політологічного дискурсу / Д. С. Корбіков // Вісник СевНТУ [Електронний ресурс]: зб. наук. пр. – Вип. 123. – Севастополь: [б. в.], 2011. – (Серія: Політологія). – Режим доступу: archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vsntu/polit/2011_123/123_16.pdf
4. Козловець М. А. Політична еліта як чинник цивілізаційного поступу України / М. А. Козловець // Наукові праці МАУП. – 2014. – Вип. 1. – С. 20–26.
5. Кочубей Л. О. Політична еліта та політичний клас: класичні зарубіжні концепції / Л. О. Кочубей // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2009. – Вип. 17. – С. 96–107.
6. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: Монографія / За наук. ред. Е. А. Афоніна. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 252 с.
7. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму, писані 1919–1922 рр. / В. Липинський. – Нью-Йорк: Булава, 1954. – 490 с.
8. Рудич Ф. М. Політичний клас у сучасній Україні: передумови становлення / Ф. М. Рудич // Віче [Електронний ресурс]. – 2009. – №9. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1449>
9. Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки: монографія / В. А. Ребкало, М. І. Пірен, В. В. Тертичка. – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – 180 с.
10. Телешун С. Политическая элита в Украине. Новая система власти / С. Телешун, А. Колпаков. – Режим доступу: <http://rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html>
11. Траверс О. Політичне лідерство, національна еліта і практика модернізації суспільства / О. Траверс // Політичний менеджмент. – 2006. – №1. – С. 27–36.
12. Фадєєв В. Пізньомодерний соціальний порядок та трансформації політичного життя / Українська політична нація: проблеми становлення: зб. наук. ст. / за ред. М. М. Розумного (заг. ред.), М. Т. Степика, В. М. Яблонського. – К.: НІСД, 2012. – 384 с.
13. Pareto V. Traite de sociologie generale // V. Pareto Oeuvres completes. – Geneve, 1968. – Т. XII. – P. 26–43.

References

1. Aver'janov Ju. I. Politologija: jencikloped. slov. / Ju. I. Aver'janov. – М.: Izd-vo Mosk. kommerch. un-ta, 1993. – 431 s.
2. Gromadjans'ke suspil'stvo v suchasnij Ukraini: stanovlennja i tendencii' rozvytku: za zag. red. F. M. Rudycha. – К.: Parlam. vyd-vo, 2006. – 412 s.
3. Korbikov D. S. Politychnyj klas abo politychna elita Ukrainy: pytannja politologichnogo dyskursu / D. S. Korbikov // Visnyk SevNTU [Elektronnyj resurs]: zb. nauk. pr. – Vyp. 123. – Sevastopol': [b. v.], 2011. – (Serija: Politologija). – Rezhym dostupu: archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vsntu/polit/2011_123/123_16.pdf
4. Kozlovce' M. A. Politychna elita jak chynnyk cyvilizacijnogo postupu Ukrainy / M. A. Kozlovce' // Naukovi praci MAUP. – 2014. – Vyp. 1. – S. 20–26.
5. Kochubej L. O. Politychna elita ta politychnyj klas: klasychni zarubizhni koncepcii' / L. O. Kochubej // Suchasna ukrain's'ka polityka. Polityky i politylogy pro nei'. – К., 2009. – Vyp. 17. – S. 96–107.
6. Krjukov O. I. Polityko-upravlins'ka elita Ukrainy jak chynnyk derzhavotvorennya: Monografija / Za nauk. red. E. A. Afonina. – К.: Vyd-vo NADU, 2006. – 252 s.
7. Lypyns'kyj V. Lysty do brativ-hliborobiv: Pro ideju i organizaciju ukrain's'kogo monarhizmu, pysani 1919–1922 rr. / V. Lypyns'kyj. – N'ju-Jork: Bulava, 1954. – 490 s.
8. Rudych F. M. Politychnyj klas u suchasnij Ukraini: peredumovy stanovlennja / F. M. Rudych // Viche [Elektronnyj resurs]. – 2009. – №9. – Rezhym dostupu: <http://www.viche.info/journal/1449>
9. Suchasna upravlins'ka elita v Ukraini: jakisni harakterystyky, shljahy ta metody pidgotovky: monografija / V. A. Rebkalov, M. I. Piren, V. V. Tertychka. – К.: Vyd-vo NADU, 2003. – 180 s.
10. Teleshun S. Politicheskaja jelita v Ukraine. Novaja sistema vlasti / S. Teleshun, A. Kolpakov. – Rezhym dostupu: <http://rus.for-ua.com/analit/2002/07/18/132522.html>

11. Travers O. Polityczne liderstvo, nacional'na elita i praktyka modernizacji' suspil'stva / O. Travers // Politychnyj menedzhment. – 2006. – №1. – S.27–36.

12. Fadjejev V. Pizn'omodernyj social'nyj porjadok ta transformacii' politychnogo zhyttja / Ukraïns'ka politychna nacija: problemy stanovlennja: zb. nauk. st. / za red. M. M. Rozumnogo (zag. red.), M. T. Stepyka, V. M. Jablons'kogo. – K.: NISD, 2012. – 384 s.

13. Pareto V. Traite de sociologie generale // V. Pareto Oeuvres completes. – Geneve, 1968. – T. XII. – P.26–43.

Sinitskiy A. Ts., candidate of historical sciences, associate professor, department of social sciences, Zhytomyr National Agro ecological University (Ukraine, Zhytomyr), sinitskiy18@gmail.com

Ukrainian political elite and national idea (beginning of the 20th century)

The article describes the main approaches to the interpretation of the concept of «elite». It is revealed that the formation of the Ukrainian political elite today is one of the most pressing problems, as ideological transformations of society in Ukraine should generate a layer that would combine national ideas, spirituality, intelligence, patriotism and could serve as an example for future generations. It is revealed that the elite has always been an active participant of social processes, therefore its formation, formation and activity is an actual object of research of many scholars from different directions. Having analyzed the term «elite», it was discovered that two conceptual approaches to the definition of a given concept can be distinguished: value (those that can manage) and functional (those who have been chosen). The study concluded that in the early twentieth century. The Ukrainian People's Republic was defeated precisely because the national elite – political, economic, military, and spiritual – was too weak and unable to master the society socially. In the future, in Ukraine for several decades of the Bolshevik totalitarian regime, when the system of government turned into an irrational, essentially impersonal, denational megamachine, the total extermination of Ukrainian, nationally conscious leaders: politicians, military, administrators, creative intellectuals, doctors, and teachers.

Keywords: elite, political elite, national idea, XX century, political science.

* * *

УДК 614.84«1924–1925»

Харламов М. І.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), mike1982kharlamov@gmail.com

Титаренко А. В.,

кандидат психологічних наук, доцент, начальник факультету оперативного-рятувальних сил, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), fors.nuczu@mns.gov.ua

Олейник Д. В.,

викладач – методист факультету цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), brightonhove@ukr.net

ДЕРЖАВНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД ПОЖЕЖ НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНЩИНИ У 1924–1925 РОКАХ (НА МАТЕРІАЛАХ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Метою дослідження є розгляд особливостей страхування державного та приватного майна від пожеж на території Донецької губернії (до складу якої входила більша частина сучасної Луганської області) з 1924 по 1925 рік, згодом з 1925 року територія Луганської округи. В роботі використовуються проблемно-хронологічний та історико-системний методи дослідження, що дозволили об'єктивно підійти до розгляду даної проблеми. Дана наукова розвідка базується на досі не вивчених специфічних архівних джерелах, що знаходяться у Державному архіві Луганської області. В статті аналізуються особливості страхування від пожеж державного майна та майна, що належало приватним особам Головному управління державного страхування

УСРР (Держстрахом). Розглядаються деякі проблеми взаємовідносин страхових агентів, населення та державних управлінських органів різних рівнів в галузі страхування майна від пожеж.

Ключові слова: страхування, пожежа, Держстрах, страховий агент, Донецька губернія, Луганська округа.

Слід відзначити, що дослідження аспектів державного страхування від пожеж на території сучасної України в роки нової економічної політики є темою, що певною мірою розглядалася науковцями. Проте розгляд питань страхування від вогню у 1924–1925 роках на території Луганської області є доволі незрозумілою темою в сучасній українській історіографії. Дані питання, безумовно, мають наукову актуальність, оскільки жодних глибоких наукових розвідок з зазначеної проблематики не існує. Дана стаття є спробою заповнення певної історичної «білої плями».

Двадцять восьмого листопада 1918 року уряд більшовицької Росії на всій підконтрольній території розповсюджує декрет про ліквідацію приватних страхових (пайових, взаємних, акціонерних) установ та впроваджує єдину систему державного монопольного страхування. До 1924 року в плані страхування від пожеж суттєво нічого не змінюється, і на початок досліджуваного періоду справами державного страхування від пожеж на території нещодавно створеної держави СРСР займається Головне управління державним страхуванням СРСР (Держстрах СРСР). В Україні справами страхування від пожеж займався Головне управління державним страхуванням УСРР (Укрдержстрах).

Постановою Ради Трудю та Оборони СРСР від 16.09.1924 року в усіх містах, в тому числі і у містах Донецької губернії було введено обов'язкове окладне страхування будівель від вогню та великої рогатої худоби і коней від мору [1, арк. 1]. Згідно згаданої постанови норми забезпечення за окладним страхуванням від вогню у містах були встановлені у розмірі 50% оцінки будівлі, з тим щоб ці норми не перевищували 2500 карбованців (житлові будівлі) та 500 карбованців (нежитлові будівлі). У випадку, якщо ж страхова оцінка будівель визначалася у сумі, що була меншою, вказаних нижчих норм, дані будівлі страхувалися у повній сумі своєї оцінки. Так, наприклад, якщо дім оцінювався у 8000 карбованців, сума страхування складала 2500 карбованців, а не 4000 карбованців, комора (нежитлова споруда) – 4000 карбованців, то страхування складало 500 карбованців (а не 2000 карбованців). У випадку нижчих норм страхування справи були наступні. Власник застрахованого будинку вартістю 300 карбованців у випадку пожежі отримав 200 карбованців, власник сараю вартістю 15 карбованців – 50 карбованців [1, арк. 1].

Усі міста Донецької губернії були віднесені до другого класу реєстру обов'язкового окладного страхування, страхові тарифи встановлювалися, відповідно такі: власники кам'яних, міцно критих будівель мали сплачувати 20 копійок від 100 карбованців страхової суми; власники кам'яних, неміцно критих будівель та змішано міцно критих будівель мали сплачувати 30 копійок від 100 карбованців страхової суми; змішані, не міцно криті будівлі та міцно криті дерев'яні будинки – 40 копійок від 100 карбованців страхової суми; будівлі з дерева, не міцно криті – 50 копійок [1, арк. 1]. Не міцно критими будівлями вважалися будівлі криті солом'яно.